

6. Воробйова Н.П. Управління рекламною діяльністю підприємств ресторанного господарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / Н.П. Воробйова. – Донецьк, 2008. – 19 с.

7. Сушко О.В. Рекламні стратегії підприємств ресторанного господарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 [Електронний ресурс] / О.В. Сушко. – Донецьк, 2006. – 19 с.

[334.012.34:351.863] (075)

*Живко З.Б., к.е.н., доцент,
Копитко М.І. к.е.н., доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ПЛАНУ ПЕРЕВІРОК КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна безпека підприємств є комплексним поняттям, яке відображає системний вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на діяльність суб'єкта господарювання. Внутрішні чинники є, здебільшого, підконтрольні менеджменту підприємства та їх вплив, здебільшого, є передбачуваний та не становить небезпеки для діяльності (окрім форс-мажорних обставин). Зовнішні чинники є більш небезпечними, оскільки вони можуть мати руйнівні наслідки для діяльності підприємства. Насамперед, це природні чинники та суб'єктивні, які передбачають втручання людини. Специфічний вплив на діяльність суб'єктів господарювання в Україні мають контролюючі органи, адже саме від них залежить не лише подальша діяльність підприємства, а й суми його непередбачуваних видатків та можливості ефективно функціонувати. Саме негативи і позитиви діяльності вітчизняної системи контролю підприємницької діяльності зумовлюють потребу у проведенні детальних досліджень у цій сфері.

Умови ведення бізнесу в Україні, фактори, що їх визначають і впливають як негативно, так і позитивно, досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, Л.В. Дікань, В.М. Мурашко, В.В. Павлюк, А.В. Ранюк, Р.В. Подоляк, В.М. Сердюк, Ш.М. Акаєв, Н.В. Лапунін, В.І. Подольський. Однак і нині особливого дослідження потребує вплив діяльності контролюючих органів, з існуючою системою перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств, на рівень економічної безпеки останніх та на стан внутрішнього контролю.

Мета статті: дослідити особливості вітчизняної системи контролю підприємницької діяльності і специфіку її впливу на діяльність підприємств.

Україна є державою, якій притаманна велика кількість контролюючих органів, що здійснюють контрольні заходи щодо діяльності суб'єктів господарювання. Регламентація їх роботи відбувається на основі чинних нормативно-правових документів. Основні аспекти заходів закріплені в законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року № 877-V в редакції від 16.09.2011 р. [1].

Згідно з цим документом «державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийняттого рівня безпеки для населення, навколишнього природного середовища», відповідно заходи державного нагляду (контролю) – планові та позапланові заходи, які здійснюються шляхом проведення перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та інших дій [1]. Існують виїзні планові і позапланові заходи. Планові заходи здійснюються відповідно до річних або квартальних планів, які затверджуються органом державного нагляду (контролю) до 1 грудня року, що передує плановому, або до 25 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому. Планові виїзні перевірки – це перевірки, які передбачені у плані контролюючого органу і проводяться за місцезнаходженням суб'єкта підприємницької діяльності чи за місцем розташування об'єкта власності, стосовно якого проводиться така перевірка [2]. Ці перевірки проводяться не частіше одного разу на календарний рік. У ряді законодавчих документів [1, 3-5], обумовлено, що

планові виїзні перевірки повинні проводитися одночасно всіма контролюючими органами в день, визначений та письмово повідомлений підприємству за 10 днів до початку перевірки.

У разі неможливості з обґрунтованих причин одночасного проведення органами фінансового контролю перевірки така перевірка проводиться за згодою суб'єкта господарювання у погоджені з ним строки за умови, що це не перешкоджає провадженню господарської діяльності. Порядок проведення планових та позапланових перевірок визначається Указом Президента України від 23.07.1998 р. №817 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності»[2].

Право на планову або позапланову перевірку фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємницької діяльності мають:

а) органи державної податкової служби – стосовно сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів, неподаткових платежів;

б) митні органи – стосовно сплати ввізного мита, акцизного збору та податку на додану вартість, які справляються у разі ввезення (пересилання) товарів на митну територію України в момент перетинання митного кордону;

в) органи державного казначейства, державної контрольно-ревізійної служби та органи державної податкової служби в межах їх компетенції – стосовно бюджетних позик, позик та кредитів, гарантованих коштами бюджетів, цільового використання дотацій та субсидій, інших бюджетних асигнувань, коштів позабюджетних фондів, а також належного виконання державних контрактів, проавансованих за рахунок бюджетних коштів.

Позапланові перевірки дотримання суб'єктами підприємницької діяльності пожежної безпеки не проводяться, якщо суб'єкт підприємницької діяльності уклав договір страхування цивільної відповідальності перед третіми особами стосовно відшкодування наслідків можливої шкоди. У такому разі шкода, завдана третім особам у зв'язку з порушенням суб'єктом підприємницької діяльності вимог пожежної безпеки, компенсується в повному обсязі страховою компанією.

Державні органи у справах захисту прав споживачів здійснюють позапланову перевірку діяльності суб'єктів підприємницької діяльності виключно на підставі отриманих від споживачів скарг про порушення такими суб'єктами вимог законодавства про захист прав споживачів. Інші органи не повинні проводити перевірки на підставі вищезазначеного Указу. Позапланові виїзні перевірки є перевірками, які не передбачені у планах роботи контролюючих органів, а рішення про їх проведення приймається за умови настання хоча б однієї з обставин:

– результати зустрічних перевірок свідчать про випадки порушення підприємством норм чинного законодавства;

– перевірка виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових заходів (перевірки виконання пропозицій) органом державного нагляду (контролю);

– звернення фізичних та юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства. Позаплановий захід у цьому разі здійснюється тільки за наявності згоди центрального органу виконавчої влади на його проведення;

– неподання у встановлений термін суб'єктом господарювання документів обов'язкової звітності без поважних причин, а також письмових пояснень про причини, які перешкождали поданню таких документів;

– настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання;

– відсутність поданих у термін підприємством документів обов'язкової звітності;

– факт занесення до документів обов'язкової звітності неправдивих даних;

– скарга підприємства про порушення норм законодавства контролюючими органами під час проведення планової перевірки;

– подання підприємством заяви на проведення перевірки за власним бажанням [1,6].

Виконання контролюючими органами вимог Закону [1] при призначенні та направленні на перевірки (табл. 1):

Вимоги закону до дій контролюючих органів при визначенні та направленні на перевірку

Вимоги закону до дій контролюючих органів при визначенні та направленні на перевірку	
видати наказ на перевірку, підписаний керівником органу державного контролю	п. 1 ст. 7
повідомити підприємство за десять днів до початку планової перевірки	п. 4 ст. 5
оформити відповідно до Закону та надати представнику підприємства копію посвідчення (направлення) на перевірку	п. 2 та п. 5 ст. 7
пред'явити службове посвідчення, що засвідчує посадову особу органу державного нагляду (контролю)	п. 5 ст. 7
ознайомити представника підприємства з підставами проведення позапланової перевірки	п. 3 ст. 6
отримати згоду центрального органу при проведенні перевірки за скаргою	п. 1 ст. 6

Планові перевірки викликають значно менше зауважень, ніж позапланові. Відповідно до українського законодавства [1, 3-5], кожен контролюючий орган повинен розробити критерії розподілу суб'єктів господарювання на групи ризику та окрему періодичність перевірок для кожної з таких груп. За інформацією, наведеною у звіті [7], відсутній у практиці вітчизняних контролюючих органів ризик-орієнтований підхід здійснення перевірок (рис. 1):

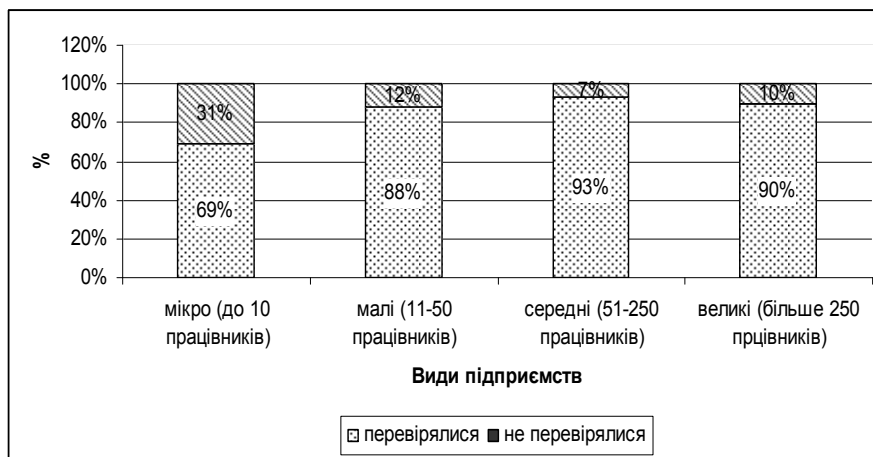

Рис. 1. Кількість перевірок на вітчизняних підприємствах контролюючими органами у 2010 р.

З рис. 1 видно, що спостерігалася у 2010 р. тенденція до мінімальної різниці у кількості перевірок представників бізнесу різного масштабу, хоча з використанням підходу на основі оцінювання ризиковості, у секторі малого бізнесу повинно було різко зменшитися число таких перевірок. Крім того, суперечить умовам даного підходу і значно вище число кількості перевірок приватних підприємств у порівнянні з підприємствами.

Викликає занепокоєння і система критеріїв розподілу підприємств на групи ризику. Так, згідно з документа [7], окремі підприємства віднесені лише до трьох груп ризику, при тому, що понад 80% з них належать до групи найвищого ризику і тому потребують досить частих перевірок.

Наступним елементом, який перешкоджає налагодженню ефективної системи здійснення перевірок контролюючими органами вітчизняних підприємств є те, що відсутня щодо держслужбовців адміністративна відповідальність за порушення порядку проведення перевірок. Окремі держави з пострадянського простору пішли значно далі у цій сфері, ніж Україна, так у Казахстані встановлено за такого роду порушення штраф до 810 дол. США, у Білорусі – до 575 дол. США, в Узбекистані – до 350 дол. США. У випадку доведення провини зі сторони посадовця контролюючого органу у Російській Федерації, його може бути притягнуто до кримінальної відповідальності [7].

Викликає подив і той факт, що розроблені контролюючими органами переліки питань для перевірок не відповідають міжнародним стандартам. Також, до сьогоdnішнього дня не виконано вимогу міжнародних організацій щодо того, щоб кожен орган виконавчої влади у своєму складі мав лише один контролюючий орган для уникнення дублювання повноважень між останніми.

Невтішними є й дані про витрати підприємствам у 2010 р. на сплату штрафів і пені під час перевірок, що сягають у середньому 520 дол. США на кожне перевірене підприємство. Крім того,

кожне перевірене підприємство у 2010 р. (74% усіх підприємств) понесло витрати, не пов'язані з виробництвом продукції у сумі до 840 дол. США. Загалом, приватний сектор України у 2010 р. витратив понад 400 млн. дол. США на дотримання процедур перевірок [7, 8].

В рамках дослідження ІФС був проведений гендерний аналіз основних регуляторних проблем підприємництва, зокрема, перевірки. Охоплення перевітками п'яти найбільш активних контролюючих органів (пожежний нагляд, податкова служба, СЕС, Держгірпромнагляд, Держспоживстандарт) було вищим на підприємствах, очолюваних жінками, та серед жінок-приватних підприємців. Найбільші відмінності виявлено у перевірках СЕС, яка перевірила більше 40% підприємств, очолюваних жінками, і лише 28 % підприємств, очолюваних чоловіками. Галузевий аналіз показує, що суттєві гендерні відмінності у перевірках підприємств, очолюваних чоловіками або жінками, знайдено лише у торгівлі (33% та 51% перевірених підприємств відповідно). Але у громадському харчуванні та у сфері послуг СЕС перевіряє підприємства однаково незалежно від статі керівника. Таким чином, гендерні відмінності загалом спричинені галузевим розподілом чоловіків та жінок-керівників. СЕС традиційно перевіряє галузь громадського харчування частіше, ніж інші сектори, і як зазначено вище, саме в цій галузі сконцентровані підприємства, очолювані жінками [9].

Порівняно з підприємствами, очолюваними чоловіками, жінки частіше сплачували штрафи та стягнення, що були накладені за результатами перевірок. Галузевий розгляд свідчить, що виробничі та торгові підприємства, очолювані жінками, частіше сплачували штрафи. Аналіз за розміром підприємства виявив, що найчастіше штрафи сплачували малі підприємства, очолювані жінками.

Частота та тривалість перевірок. Незважаючи на те, що відмінності не дуже значні, однак СЕС перевіряла підприємства, очолювані жінками, вдвічі частіше, ніж очолювані чоловіками. Найбільша частота перевірок виявлена у галузях торгівлі, послуг, громадського харчування, які перевіряли близько 2-4 разів на рік. В середньому СЕС, податкові органи та органи пожежного нагляду перевіряли жінок-підприємців вдвічі частіше, ніж чоловіків. Якщо підприємства, незалежно від статі керівника, витрачають приблизно однаковий час на проходження перевірок, то перевірки жінок – приватних підприємців тривають значно довше, ніж чоловіків. Найбільш тривалими були перевірки податкових органів [9].

Таким чином, досліджено ситуацію у системі контролю діяльності суб'єктів господарювання, яка демонструє недосконалість у процесі її розробки та функціонування, що призводить до надмірного впливу контролюючих органів на вітчизняні підприємства і створення додаткових витрат в умовах скорочення виробництва та посткризового стану в економіці. Ця ситуація потребує ретельного перегляду і вдосконалення, оскільки є несумісною з умовами сучасної ринкової економіки та не відповідає міжнародним стандартам і, як наслідок, – гальмує розвиток українського бізнесу.

Література

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V в редакції від 16.09.2011 р. на підставі 3393-17 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 29, ст. 389. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=877-16>
2. Перевірки. – Український фонд підтримки підприємництва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ufpp.gov.ua/verifications.php>
3. Про затвердження Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. №1234 в редакції від 27.12.2010р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1234-2010-%EF>
4. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: закон України від 26 січня 1993 року N 2939-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 13, ст. 110. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.178.15&nobreak=1>
5. Про внесення змін до Порядку координації проведення планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності контролюючими органами. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2003 р. № 1625. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=619-2005-%EF>
6. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності: Указ Президента 23 липня 1998 року № 817/98 із змінами, внесеними згідно з Указами Президента № 1011/2000 (1011/2000) від 22.08.2000 № 576/2004 (576/2004) від 25.05.2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=817%2F98>
7. Звіт Міжнародної фінансової корпорації (ІФС) «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес. – К. – 2011. – 124 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ifc.org/Ukraine/ic

8. Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, випуском і реалізацією продукції (виконанням робіт, наданням послуг), та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. № 1164 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1164-2008-%EF>

9. Лана Борисова, член НСЖ України. Громадський простір, 27 лютого 2011 року. ІФС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://female.pit.org.ua/Articles/6059.aspx>

322.143:330.322

*Зернюк О.В., к.т.н., доцент,
Жовнерик Є.М., магістрант,*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових перетворень, характерних для сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки, посилюється значення інновацій. Їх ефективний провайдинг значно залежить від якості інформаційної бази щодо економічних, технологічних, соціальних і економічних аспектів інноваційно-інвестиційної діяльності. Особливої актуальності набуває питання створення інформаційного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

Питанням інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності як на рівні держави, регіонів, так і на підприємстві в економічній літературі приділяється багато уваги. Теоретичні та методологічні проблеми організації інвестиційного процесу й інформаційного забезпечення регіонального розвитку країни розкриті в роботах багатьох вітчизняних вчених-економістів. Серед найбільш помітних дослідників даної проблематики можна назвати таких, як: Товкес Е.Н., Вінніченко І.І., Федулова Л.І., Бутенін О.В., Воронина Н.В., Петрова О.В., Платонов Б.Д., Плахова Л.В., Тихонова В.В., Третьякова Г.О. та інші.

В своїх роботах Бланк І.А. відзначає, що інформаційна система (або система інформаційного забезпечення) інвестиційного менеджменту являє собою процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень за всіма аспектами інвестиційної діяльності підприємства [1, с. 72-73]. Е.Н. Товкес у своїх працях «наділяє» важливістю інвестиційного розвитку інформаційне забезпечення, оскільки воно «супроводжує весь інвестиційний цикл – від виникнення ідеї до отримання прибутку від інвестицій», і дає таке визначення цього поняття – «це масиви даних, аналізуючи які інвестор (приватна, юридична особа або держава) приймає рішення щодо інвестування» [2, с. 56]. До підходів трактування даного поняття як загальної категорії, можна віднести визначення цього поняття у нормативно-правових документах, де поняття «інформаційне забезпечення» розглянуто як сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення і форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі при її функціонуванні (ГОСТ 34.003 – 90) [3].

Метою дослідження є визначення стану системи інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод» та розробка пропозицій щодо її розвитку.

Головна створеного інформаційного забезпечення полягає у підвищенні ефективності управління підприємством. Цілі інформаційного забезпечення, взаємозв'язок між його складовими та зацікавленими особами наведено на рис. 1.

Сьогодні на ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод» інформаційна база щодо інноваційно-інвестиційної діяльності створена за наступними центрами відповідальності: центри витрат, центри доходів, центри прибутків та центр інвестицій і інновацій.